

Täysistunto

Torstai 1.12.2022 klo 15.59—1.13

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä

Hallituksen esitys HE 289/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.05 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Tenon lohenkalastusta on säädelty Tenon kalastussopimuksissa lähes koko niiden olemassaolon ajan eli 1950-luvulta lähtien. Tässä lähihistoriassa lohikannat heikkenivät hyvin nopeasti vuonna 2019, ja se johti vuosien 2021—2022 lohenkalastuskieltoon Tenojoen vesistössä ja läheisillä merialueilla. Nyt hallitus esityksessään esittää kalastuskieltoa ensi vuoden kesä—joulukuun ajaksi. Tavoitteena on tietenkin Tenon lohikantojen voimakkaan heikentymisen hillitseminen ja edellytysten luominen lohikantojen elpymiselle ja saattamiseksi kestäväälle tasolle. Siellähän on sitten vieraana Tyynen valtameren kyttyrälohi, joka on levinnyt myöskin sinne Tenojoen vesistöön, ja siitä pitäisi päästä eroon.

Kaiken kaikkiaan tämä lohikantatilanne on tietysti erittäin ongelmallinen Tenojoenvarren asukkaille ja alkuperäisväestölle, mutta myös sitten turisteille. Ja turistien kautta toisen kerran tälle alkuperäisväestölle, koska turismillahan siellä olisi merkittäviä mahdollisuuksia, jos Tenolla olisi parempi lohikanta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

21.06 **Anne Kalmari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Onneksi tänä vuonna ollaan riittävän ajoissa säätelemässä tätä lakia, ettei tarvitse omalla henkilökohtaisella aloitteella estää koko Tenon lohenkalastusta, kuten tältä kesältä tapahtui. On harmillista, että me joudumme tällaista lainsäädäntöä tekemään, mutta uhanalaisen lohikannan säilyminen on kaikille tärkeä asia. On eittämättä selvää, että kun joudumme tätä totaalikieltoa tekemään, niin sillä on vaikutuksia alueen elinkeinoihin ja huonoja vaikutuksia paikallisen kulttuurin kannalta, mutta luulisin näin, että siksi tämä esitys on laajalti ymmärretty, koska me kaikki tiedäm-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

me, että jos tälle uhanalaiselle lohelle ei tehdä toimia, niin tilanne on tulevaisuudessa vielä huonompi.

Valiokunta on ottanut myös kantaa kyttyrälohen poistamiseen, ja hyvä, että tähän asiaan reagoidaan ja keinoja etsitään, miten tästä kiusallisesta tulokaslajista voitaisiin päästä eroon.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

21.08 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Huoli Tenojoen lohikannan säilymisestä ja tulevaisuudesta on varmasti meillä kaikilla yhteinen. Haluan kuitenkin nostaa tässä esille aivan erityisen huolen siitä, että kun nyt joudutaan tekemään aika radikaalia toimenpidettä tämän vuoden lisäksi jo ensi vuodenkin osalta, että Tenolla ei pääse kalastamaan lohta, niin sillä on erittäin merkittävät aluetaloudelliset vaikutukset tuonne aivan pohjoisimpaan Lappiin Utsjoelle, jossa matkailun osalta lohella on ollut aivan keskeinen merkitys kesäkauteina. Sillä on myös merkitys alueen ihmisten perinteiseen kalastukseen ja sen loppumiseen, sillä se on aivan keskeinen osa saamelaiden kulttuuria tuolla alueella. Vuosisatojen ajan siellä on lohta kalastettu ja on haluttu sitä perinnettä ja perinteistä kalastustapaa siirtää myös sukupolvelta toiselle. Tämä kaikki on nyt uhattuna, mikä on erittäin surkea tilanne.

Ajattelen ihan samalla tavalla kuin varmaan nyt yleisellä tasolla on keskusteltu luonnon-suojelulain osalta, että silloin, jos joudutaan luonnon, niin kuin tässä tapauksessa lohikannan, suojelemiseksi tekemään radikaaleja toimenpiteitä, joilla on vaikutuksia alueen ihmisten elinkeinoihin, toimeentuloon ja niin edelleen, pitäisi valtiovallan myös huomioida tuon alueen ihmisiä ja taloudellisia vaikutuksia ja tappioita, mitä se aiheuttaa. Nyt oikeastaan peräänkuulutan tässä sitä vastuuta. Kysymys ei ole isoista rahoista valtion budjetin tasolla tai yleisesti ottaen mutta sille alueelle aivan valtavan suurista suhteellisista menetyksistä. Jos ne vaikkapa muutettaisiin suurimpiin kaupunkeihin tai kuntiin, niin jokainen alkaisi ymmärtää, minkä tason menetyksistä on kysymys. Tämän lohikannan säilymisen takia en voi tätä esitystä vastustaa, mutta samalla minun on pakko vedota hallitukseen: huomioikaa tämän alueen ihmisten ahdinko tämän lain ja tilanteen johdosta.

Haluan tähän loppuun myös todeta, että on hyvin valitettavaa, että me emme Suomessa yksin pysty vaikuttamaan oikeastaan millään tavalla tämän lohikannan säilymiseen, emme tietenkään siihenkään, että Venäjältä lähtenyt kyttyrälohi leviää sinne. Valtaosa tästä lohestahan on kalastettu merellä Tenonvuonossa ja sillä osaa jokea, joka ei virtaa Suomen puolella tai Norjan ja Suomen rajajokena. Sen takia meidän pitäisi kyetä myös parempaan neuvottelutulokseen Norjan kanssa, jotta siellä tehtäisiin tehokkaampia toimia, jotta lohi pääsisi nousemaan ja kutemaan Tenojokeen ja kannat saataisiin elpymään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

21.11 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Kuten edellä edustaja Lohi puhuikin, tämä totaali kiello on todella radikaali. Se on, totta kai, kalakannan säilymisen kannalta tarpeellinen ja perusteltu, mutta alueen ihmisten kannalta se on äärimmäisen radikaali keino. Itse olen keskustellut saamelaisten kanssa tästä asiasta, ja erityisesti heillä on huoli siitä, miten saamelaisnuoret ja saamelaislapset kasvavat siihen perinteiseen elinkeinoon, mikä lohien kalastus tuolla alueella, Tenojoella, saamelaisille on vuosisadat ollut. Kun perinne kat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

keaa, kun vanhempien kanssa ei voi lähteä kalalle lohta pyytämään, niin on isona vaarana, että tämä kulttuuri ei periydy enää sukupolvelta seuraavalle.

Näillä pohjoisen isoilla joilla on todellakin suuri merkitys jokiluonnon monimuotoisuuden kautta, mutta erityisesti vaelluskalakantojen kautta. Kun Euroopan yksi aikoinaan mahtavimmista lohijoista, Kemijoki, on padottu ja sitä jopa edelleen halutaan padota, niin tietenkin Tenojoella ja Tornionjoella on sitten kalastuskulttuurin ja kalastusmatkailun ja elinkeinojenkin kannalta todella iso merkitys. Toivoisin, että Tenojoen suhteen päästään vaelluskalojen suhteen parempaan tilanteeseen. Yksi ongelmahan on se, ettei täysin tiedetä, mistä nämä haitat syntyvät. Siellä todennäköisesti on ilmaston lämpeneminen, ja tiedetään, että se vain tulee etenemään, joten vaikealta näyttää.

Meillä on myös mahdollisuus palauttaa vaelluskaloja niihin jopa padottuihin jokiin. Valitettavasti valtionyhtiö Kemijoki Oy vastustaa näiden luonnonmukaisten ohitusuomien rakentamista, joita ely-keskus valtion edustajana on sinne vaatinut. Meidän tulisi poliittikkoina laittaa vauhtia siihen, että saadaan nämä luonnonmukaiset ohitusuomat esimerkiksi Kemijokeen ja Oulujokeen mahdollisimman pian.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

21.14 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Pohjois-Euroopan suurin lohijoki, Tenojoki, on myös yksi maailman tärkeimmistä lohen lisääntymisjoista. Ja nytten tämän lakiesityksen tavoitteenahan on Tenon lohikantojen voimakkaan heikentymisen pysäyttäminen sekä luoda edellytykset lohikantojen elpymiselle ja saattamiseksi kestäväälle tasolle. Tosiaan Tenojoki on tänäkin kesänä ollut tyhjä tai hiljainen — se on ollut hiljainen tai tyhjä niin lohista kuin kalastajista.

Ja tosiaan lohen kalastuskiellolla nyt on merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia paikallisyhteisön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tulokset viittaavat siihen, että kalastuskiellolla on huomattavia taloudellisia, kulttuurillisia, hyvinvoinnillisia ja sosiaalisia vaikutuksia paikallisissa yhteisöissä, ja nämä vaikutukset kasvavat, mikäli tätä kieltoa joudutaan jatkamaan, ja toivonkin, että näillä toimenpiteillä nyt lohi saadaan sitten myös takaisin tuonne Tenojokeen.

Mutta, niin kuin sanottu, tällä on paljon aluetaloudellisia vaikutuksia, niin kuin edustaja Lohi tuossa aikaisemmassa puheenvuorossaan toi esille, ja toivonkin, että lohen nousu turvataan jatkossakin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.